

BENİM HUKUK FELSEFEM¹*

William L. PROSSER

Gençken ben büyük bir şevkle Hekimler ve Azizlerle
Bulunmaya gayret ettim ve şununla ve bununla ilgili
Büyük tartışmalar dinledim, fakat daima
Girdiğim aynı kapıdan çıktım.

Rubaiyat

Yayınlanacağını ilk kez duyduğumda, ben de bu kitaba hukuk felsefemle ilgili bir yazı hazırlamaya davet edilmeyi doğal olarak bekledim. Kendim dahil, binlerce kişinin, benim hukuk felsefemin ne olduğunu öğrenmek için can atacağını biliyordum ve kamunun bu davetine boyun eğmeye hazır bekliyordum. Benden böyle bir talepte bulunulmayınca, oldukça alındığımı itiraf etmeliyim. Bir partiye harpıyla gidip onu çalması istenmeyen çocuğun bütün duygularını yaşadım. Hatta, kitabı yayınlayacak olan Julius Rosenthal Vakfına bu konuda nazik bir mektup yazmayı bile düşündüm. Şimdi kitaba katkıda bulunmaya çağrılanların listesini görünce durumu anlıyorum. Listede Joseph Walter Bingham, Morris R. Cohen, Walter Wheeler Cook, John Devwey, John Dickinson, Lon L. Fuller, Leon Green, Walter B. Kennedy, Albert Kocourek, Karl N. Llewellyn, Underhill Moore, Edwin W. Patterson, Roscoe Pound, Thomas Reed Powell, Max Radin ve John H. Wigmore var. Bu baylar söz konusu olunca, onların klasında olmadığını anlıyorum. Şimdi düşününce, hiç kimsenin gelip bana "Sizin hukuk felsefeniz nedir?" şeklinde doğrudan doğruya bir soru sorduğunu hatırlamıyorum. Halbuki bu bayların sürekli olarak bu soruyla karşılaştıklarını sanıyorum. Aralarından bazılarının neredeyse yemek yemeye vakit bulamayacak kadar sorularla bunaltıldığını tahmin ediyorum. İlgilenenlerin, istedikleri zaman gidip okuyabilmeleri için, bu düşüncelerini yazıya dökebilmiş olmak kendilerine büyük bir rahatlama getirmiş olmalıdır. Ve ayrıca, bu listede iki dekan bile bulunuyor. Açıkcası ben bu kategoriye de hiç girmiyorum.

¹Bu yazı, Boston Law Book Co. tarafından basılan "My Philosophy of Law-Credos of Sixteen American Scholars" isimli kitabın kritiği olarak 27 Cornell Law Quarterly 292-95 (1942)'de yayımlanmıştır: Trials and Tribulations, editörü Daniel R. White, Londra, 1991 s. 1-5.

*Yüksel Ersoy tarafından çevrilmiştir.

Şimdi bu kitabı eleştirme davetini almış bulunuyorum ve elbette bana bu şansın verilmiş olmasından çok mutluyum. Memnuniyetim öncelikle, hukuk dergilerinin mutad kitap eleştirisi yapırma yöntemini çerçevesinde, bana bedava bir kopyanın verilmiş olmasından kaynaklanıyor. Krem rengi sayfaları ile bir çeşit kahverengi deri görünüşlü malzemedен cildi olan, yüksek klas yayıncıların, gerçekten yüksek klas olduklarını göstermek için gerçekten yüksek klas kitaplarında kullandıkları tırtıklı sayfa kenarları olan, kuşkusuz çok güzel görünüşlü bir kitap. Yazı karakteri güzel ve okunaklı ve kitabın tamamından şıklık dalgaları yayılıyor. Tüm onaltı yazarın, arka sayfaları boş bırakılmış tam sayfa fotoğrafları bile var ve içlerinden bir ikisi kuşkusuz çok yakışıklı ve saygın görünüşlü kişiler. Ames ve Smith'in *Haksız Fiil Davaları* ve Mr. Routhead'in *Cinayetin Zevki* ve benzeri ciltleri yıpranmış kitaplarla dolu kütüphanemin raflarının görüntüsünü bu kitap büyük ölçüde güzelleştirecek. Ziyaretçilerime gösterecek güzel birşeye fena halde ihtiyacım vardı ve bu kitap tam istediğim gibi. Ayrıca bu kitap hakkında değerlendirme yapmaya davet edilmem bana, uzun zamandan beri yüksek sesle dile getirilen benim hukuk felsefem konusundaki halk isteğini tatmin etme fırsatını veriyordu. Kitap eleştirmenleri kitap tahlili yaparken daima kendi düşünceleri hakkında yazarlar. Bunu gayet iyi biliyorum, çünkü kısa bir süre önce bir kitap yayınladım ve onun tahlili yapıldı.

Bu değerlendirmeye başlanmadan önce, kitabı okudum. Bazı eleştirmenlerin bunun gerekliliğine inanmadığını biliyorum, fakat bu olayda öyle yapmanın terbiyeye daha uygun düşeceğini, zira bu kitabın pahalı bir kitap olduğunu ve benim onu bedava aldığımı düşündüm. Ancak benim amaçlarım bakımından bu okumanın bir hata olduğu ortaya çıktı. Bu baylar benim kafamı tamamen karıştırdı ve şimdi kendi hukuk felsefem konusunda yazmaya kalkıştığım da artık onun ne olduğunu bilmediğimi farkettim.

Felsefe hakkında birşeyer bilmediğim için değil. Geçmişte, 1914 yılında Harvard'da yeni bir öğrenci iken bu konuda çok şey bildiği varsayılan Profesör William Ernest Hocking'in bu konudaki bir dersini aldım. Bu dersi, lisede okuduğum nitrogliserinin formülü, Viyana Kongresinin tarihi ve benzeri yararlı bilgiler kadar iyi hatırlamıyorum. Hatırladığım kadarıyla, o zaman da kafam bir hayli karışmıştı. Felsefeyle uğraşanlar hep dindimsel, bölümsel emredici gibi pek çok kelimeler kullanıyorlardı ve birbirleri ile en korkunç şekilde zıt düşüyorlardı. Bu kitaptan anladığım kadarıyla hala öyle yapmaya devam ediyorlar. Çalındığı zaman şayet etrafta onu duyacak bir kimse yoksa, bir zilin ses çıkarmadığını veya şayet ayak parmağınızda bir ağrı duyarsanız bu ağrının gerçekte olup olmadığı ve hatta ayak parmağınız bulunup bulunmadığı konusunda bir garanti teşkil etmeyeceğini düşünen Bishop Berkeley isimli bir şahsın varlığını hatırlıyorum. Zamanımızın amaçları bakımından, mahkemelerin kanaatlerinin optik illüzyonlar olduğu ve söyledikleri ile kastettüklerinin farklı olduğu yönünde mevcut şimdiki anlayışın, bu tarz düşüncenin eşdeğerini teşkil ettiğini sanıyorum. Bir de "düşünüyörün, öyleyse varım" iddiasıyla ortaya atılan ve bundan hareketle bir felsefi görüş oluşturan Dekart isimli bir Fransız vardı. Sonunda onun en önemli varsayımını ve hatta başlangıçta vardığı sonucu kabule niyetleniyordum, fakat bunlardan kaynaklanan bazı mantık yürütmelerini biraz karanlık buldum. Ayrıca, Jesse'in değil, Henry'nin kardeşi olan William James vardı ve o da başınızı belaya sokmayacak her türlü felsefenin uygun olduğu sonucuna varmıştı. Bu teori doğrultusunda hareket ettiklerini sandığım bazı avukatlar tanıyorum. Bir de Spencer ve Hume isimli bir çift vardı. Bunlar zamanlarının hiçkimsenin hiçbirşeyi ispat edemeyeceğini ispat etmek için harcadılar ve sonunda, en azından bana, kimsenin hiçbirşeyi ispat edemeyeceğini ispat

edemeyeceklerini ispat etmiş oldular. Ayrıca, hatırladığım kadarıyla, Almancasını anlamak çok zor olan ve İngilizcesini anlamak bundan da zor olan Kant ve Hegel vardı. Bunun sonucu olarak, onları sınav amacıyla Encyclopedia Britannica'dan okudum ve sınavda A aldım. Bu, Encyclopedia'nın haklı olduğunu ispat etmek suretiyle Spencer ve Hume üzerinde daha fazla kuşkular uyandırdı.

Bu arada ders konuları dışındaki araştırmalarım sırasında derste adı geçmeyen bir filozofu kendim keşfettim. Mesleği çadırcılık olan ve muhtemelen düzenli bir iş gibi para getirmediği için felsefeyi bir yan uğraş olarak benimseyen Ömer isimli bir İranlıydı bu. Onun felsefesi basit, anlaması ve uygulaması kolay bir felsefeydi ve belki de bana çekici gelmesinin bir nedeni buydu. Onun teorisi, nasıl olsa anlamının mümkün olmadığı, anlamaya çalışmanın boşa zaman harcamak anlamına geldiği ve bunu unutup, gidip sarhoş olmanın yapılacak en iyi şey olduğu şeklinde idi. Gerçi doğal olarak o zamanlardan beri yılların verdiği bir itidale ulaştımsa da, bu bana o zaman çok geçerli bir düşünce olarak göründü.

Bununla beraber, felsefe ile ilgili olarak hatırladığım en temel şey filozofun tanımıdır. Eminim herkes biliyordur: filozof, karanlık bir mahzende, geceyarısı, orada olmayan bir karakediyi bulmaya çalışan kör bir adamdır. Filozof dinbilimciden farklıdır, çünkü dinbilimci kediyi bulur. Filozof, kediyi paltosunun cebinde mahzene soktuktan sonra muzaffer bir şekilde onu gösterip bulduğunu söyleyen avukattan da farklıdır. Bu, durumu bütünüyle aydınlatan çok yararlı bir tanımdır.

Şimdi, bu muhteşem kitapta yazı yazan saygıdeğer bayların herbiri kediyi bulduğunu bildiriyor. Yukarıdaki tanıma göre, bu durum onları filozof değil dinbilimci konumuna getiriyor. Onlardan herhangi birinin içeriye gizlice birşey soktuğunu düşünmeyecek kadar herbirinin entellektüel dürüstlüğüne öylesine saygım var ki, daha ileri gidip bu durumun onları avukat konumuna getirdiğini söylemek istemiyorum. Onların çoğunun avukatlık mesleğine mensup olduklarının farkındayım, ancak hiç bir şekilde onların avukat sıfatıyla yazdıklarını ima etmek de istemiyorum. Onların tamamen meslek dışı sıfatla yazdıklarının çok açık olduğunu düşünmekteyim ve bunu en başta ben savunurum. Şimdi bu, dinbilimi gündeme getiriyor ve aksine bu konu da, Profesör Hocking'in dersinde ele alınmadığı için, üzerinde konuşma yetkim olmayan bir konudur. Ancak bu halde bile, beni son derecede kararsızlığa sevkeden, onların onbeş tane farklı kedi bulmuş olmalarıdır. Bulunan kediler aynı cinsten bile değiller. Hatta bazıları siyah bile değil. Aralarında dört veya beş Malta kedisi, birkaç tane Ankara kedisi, en az bir çift Siyam kedisi, bir veya iki Alley ve bir de kuyruksuz bir kedi cinsi olan Manks farkedebiliyorum. Bir kedi sever olarak niteliklerim oldukça sıradandır, bunun için de daha ayrıntıya girmeye kalkışmayacağım. Ancak, okurların onları tek tek tanıyacağından eminim. Herbir saygı değer yazar, doğal olarak, orjinal ve tek gerçek kedinin kendisinininki olduğunda ısrar ediyor. Hiç birşey ya da hiç kimse üzerinde imada veya iftira bulunmak, kuşkular yaratmak istemeksizin ve dünyanın en iyi niyetleriyle dolu olarak, o soğuk kömür mahzeninde hayret verici sayıda kedinin bir arada yaşadığı izleniminin edinildiğini söylemeden geçemeyeceğim.

Bu durumda, dediğim gibi, tamamen aklım karışmış bulunuyor. Ben hep hukukun toplumdaki pekçok çekışmenin ürünü, herbiri değişik yönde ilerlemeye çalışan çok inatçı katırlar tarafından oluşturulan oldukça yetersiz uzlaşmalar bütünü olduğunu ve içinde bulunduğu kargaşanın, toplumun da aynı cins kargaşa içinde bulunmasının sonucu olduğunu kabul etmişimdir. Hukukumuzun, tamamen bizim uygarlığımızın bir yitü, bir

görüntüsü olduğunu ve uygarlığımızın kendisi kadar değişken, karmaşık ve tümüyle yetersiz nitelikler taşıdığını ve bu konuda da etkili birşeyler yapmanın aynı şekilde olanaksız bulunduğunu düşünmüşümdür hep. Avukatlar, yargıçlar ve hatta yasa koyucular, günden güne belli işler karşısında onlara uyum sağlamaya ve ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalışan bir grup mücadeleci oportünist olarak görünmüşlerdir bana. Eğer onların bu konularda belli bir düşünce, plan veya felsefi olmuyorsa ve anlam taşıyan bir model de görünmüyorsa, bu hiç de şaşırtıcı bir durum olarak kabul edilmemelidir; zira dünyanın kalanının haline bakın. Özellikle de şimdiki haline bakın. Hukukun niçin hayatın kalan kısmından farklı bir anlam taşıması gerektiği konusunda hiç bir zaman geçerli bir neden görmemişimdir ve içimizden hukukla herhangi bir şekilde ilişkisi olanların tutumunun batı yakasının dans salonlarında asılı bildik levhadaki gibi olması gerektiğini düşünüyorum: "Piyaniste ateş etmeyin, o elinden geleni yapıyor."

Eğer kendisini doğru anlıyorsam bunu söyleyen ve pek de güzel söyleyen Profesör Thomas Reed Powell hariç, bu kitabın saygıdeğer yazarlarından hiçbiri buna benzer bir laf etmiyor.

Dolayısıyla, benim hukuk felsefem hakkında yazmaya kalkışınca, hiçbir felsefem olmadığını fark ediyorum ve dolayısıyla bu konudaki güçlü kamu talebi bir hayal kırıklığı ile sonuçlanacak. Büyük bir tevazu ile tüm söyleyebileceğim, bırak onbeş taneyi, o mahzende bir tek kedi dahi bulamadığımdır. Bütün bunlar benim çadır imalatçısı Ömer'in felsefesi konusundaki eski hayranlığımı depreştirdi. Belki de neticede onun hukuk felsefesi üzerinde doğru denebilecek düşünceleri bulmuş olduğu söylenebilir. Profesör Thomas Powell'in yazdığı makalada bana buna benzer bir görüşle ilgili oldukça güçlü bir belirti varmış gibi geliyor.

Ah bu yasak Şarabın birkaç Kadehi
O hakaretin anısını boğsun istiyorum.

Haklımıym Tom?